

història

Un arxiu transfronterer

25 anys d'activitat i d'activisme

És tan selectiva la memòria, que no recordava que havia estat a la inauguració de l'Arxiu, a la segona planta del convent de Sant Domènec, el dia 10 de juny de 1989. Un retall de la crònica que jo mateix signava i que m'ha passat Erola Simon em deixava clar que un servidor també hi era. L'equipament que es va inaugurar suposava la recuperació d'un edifici històric del centre de la vila i la dotació a la comarca de la Cerdanya d'un instrument modern i aixoplugat pel Govern de la Generalitat de Catalunya per conservar, recollir i donar sortida a una documentació amb arrels en el segle XII, d'estudi cabdal no només per a les terres pirinenques, sinó també per a la resta del país.

SALVADOR REDÓ I MARTÍ > TEXT

El cost de les obres va ser de 27 milions de pessetes, avui 162.064 euros. En aquell acte van intervenir el conseller de Cultura, Joan Guitart; el president del Consell Comarcal de la Cerdanya, el també malaurat Josep Tajà, i l'alcalde de Puigcerdà, Joan Llombart. La crònica de l'acte reflecteix que es va demanar que l'arxiu també fos un dinamitzador de la vida cultural cerdana. I, ostres!, ignoro si era una petició que s'acostumava a fer en els actes d'aquella mena, però, pel que respecta a l'arxiu puigcerdanenc, no podia ser més exacta i més sobrer! I és que l'arxiu, de la mà de Sebastià Bosom, ja el feia, aquest paper, abans fins i tot de tenir un estatge com el que s'inaugurava, i així va continuar essent des de l'endemà mateix de l'acte protocol·lari, com també ho és ara.

>> Façana de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya, ubicat al segon pis de l'antic convent de Sant Domènec de Puigcerdà (2014).

Quan hom arriba a un indret a treballar-hi i a viure-hi encara, i, com en el meu cas, el coneix poc o molt d'haver-ne fet espai de vacances familiars,

Els baixos del convent de Sant Domènec, avui equipament per als avis, encara estaven per obrar, i s'hi va instal·lar un grup d'arqueòlegs dirigits per Oriol Mercadal

EROLA SIMON

necessita trobar ben ràpidament agafadors i referents que el situïn. Imagin-nin-se «caure» a Puigcerdà un fred dilluns de mitjan novembre amb l'única empara d'un mínuscul i fred despatx del carrer Pons i Gasch i, això sí, amb el suport d'un pioner en la informació local com l'amic Francesc Monzó, i de la família Vila de ca l'Eudal d'Alp; però amb tota la solitud de la tardor hivernal pirinenca i en un dia de la setmana buit de vida, perquè a Puigcerdà el dilluns encara és el dia més «mort» de la setmana. En aquestes circumstàn-

>> *Inauguració de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya, el dia 10 de juny de 1989. Tallen la cinta el conseller de Cultura de la Generalitat, Joan Guitart, i l'alcalde de Puigcerdà, Joan Llombart.*

cies, trobar escalf i companyia, tenir localitzada una porta oberta amb llum càlida que ix de l'interior d'una estança governada per una mà que estreny i uns ulls que et miren a la cara, això, els ben asseguro que no té preu. Dinamitzador de la vida cultural i, en el meu, de la vida!

Els baixos del convent de Sant Domènec, avui equipament per als avis, encara estaven per obrar, i s'hi va instal·lar un grup d'arqueòlegs dirigits per Oriol Mercadal, un d'aquells joves barcelonins que ha contribuït —i molt— a aquesta ja esmentada revitalització del teixit cultural. Allà vaig conèixer un altre arqueòleg, Jordi Campillo, aleshores un mogut estudiant de Puigcerdà. Hauríeu d'haver vist el món d'il·lusió que omplia aquell local fred, que requeria de tots els jerseis i més per poder-hi treballar, i veure com pacientment classificaven les troballes arqueològiques: em sembla recordar que de Talló, de Bolvir o potser del castell de Llúvia, del jaciment romà del Roc de l'Esperança, malmès per aixecar-hi un habitatge unifamiliar amb pàrquing

soterrat a Alp... Arran d'aquest i d'altres casos es va activar la carta arqueològica de la Cerdanya, que ha preservat jaciments entre els quals cal esmentar l'iber del Tossal de Bolvir. Aquells baixos estaven connectats amb el segon pis a través de la gruixuda cadena de l'amistat amb aquell grup d'estudiosos d'una banda i altra de la frontera administrativa que havien convertit l'arxiu, sota la capitania de l'arxiver Bosom, en

L'Arxiu de Puigcerdà va ser, ha estat i és generador de múltiples activitats, i entre les seves parets s'han congriat projectes com la sèrie «Coneguem...», sobre indrets de la vila

un punt de trobada, d'estudi, d'investigació, de publicació. I gràcies a aquesta amistat amb la qual em van honorar vaig poder integrar-me en una societat no sempre fàcil d'entendre si te la mires des de fora, però apassionant un cop hi has tret el cap.

L'Arxiu de Puigcerdà va ser, ha estat i és generador de múltiples activitats, i entre les seves parets s'han congriat projectes com la sèrie «Coneguem...», sobre indrets de la vila, com el parc Schierbeck, sobre el llegat jueu o sobre els parcs de bombers; exposicions memorables com la dedicada al cartellisme republicà; o llibres imprescindibles com *Carrers i places de Puigcerdà*, que signaven Sebastià Bosom, Martí Solé i Manuel Calvo. La darrera vegada que vaig tenir una col·laboració activa amb l'Arxiu de Puigcerdà va ser encara en vida de l'amic Sebastià Bosom. Era el mes de desembre de 2006. L'Arxiu, a través de l'acció incansable d'en Sebastià, va aconseguir el llegat de qui va ser alcalde de la vila i representant de la Renaixença, Josep Maria Martí. Entre els materials hi havia una col·

AUTOR: DESCONEGUT. COL·LECCIÓ DE FOTOGRAFIES DE L'ACCE.

EMILI GIMÉNEZ, FONTS EMILI GIMÉNEZ, ACCE.

lecció de fotografies molt esgrogueïdes de Puigcerdà. El seu estat feia inviable una exposició. Les exposicions eren una dèria de l'arxiver i dels seus col·laboradors, que eren alhora amics. La meva tasca consistí a treure aquella imatge gairebé latent i convertir-la en una imatge reproduïble. Ho vam aconseguir magníficament gràcies a les noves tecnologies de tractament i reproducció que el diari *Regió7* va posar a la nostra disposició. D'aquest treball va sortir un reportatge publicat al dominical del diari a la vigília de Nadal, i que amb un toc d'ironia vam titular «Els papers de Puigcerdà».

L'Arxiu Comarcal de la Cerdanya és aquesta institució que relliga cultu-

ralment i amicalment les dues bandes d'una frontera que malauradament encara existeix perquè, un cop aplanats els solcs administratius, romanen els mentals. Força abans que les institucions de l'Administració catalana comencessin a establir ponts de col·laboració amb les administracions de la República Francesa que avui

L'Arxiu Comarcal de la Cerdanya és aquesta institució que relliga culturalment i amicalment les dues bandes d'una frontera que malauradament encara existeix

>> D'esquerra a dreta, **Sebastià Bosom**, **Emili Giménez** —regidor de Cultura de l'Ajuntament de Puigcerdà— i **Jordi Suades**, director de l'editorial **Farell**, en la presentació del llibre **Puigcerdà 1939-1975. Història gràfica**.

A sota, inauguració de l'exposició «Els papers de Salamanca», a l'Arxiu Comarcal, amb **Miquel Sitjar** —director dels Serveis Territorials de Cultura de Girona—, **Sebastià Bosom** i **Joan Pous**, president del Consell Comarcal de la Cerdanya (2007).

han quallat en la posada en marxa de l'hospital transfronterer de Puigcerdà, l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya ja exercia de gresol d'interessos, en aquest cas culturals i de coneixement, d'una banda i altra de la frontera. Era habitual trobar —absorts sobre les taules de treball— cerdans de l'altra banda del pas fronterer, com Jean-Louis Blanchon, reconegut com a Cerdà de l'Any el 1994, mestre de Tarba que ha desenvolupat la carrera docent durant quaranta anys a Palau i a la Guingueta i que, entre molts altres treballs, publicava juntament amb **Sebastià Bosom**, **Oriol Mercadal** i **Martí Solé** *La guia de tota la Cerdanya i el Capcir*, o el llibret, eixit de l'exposició, *115 anys de mitjans de comunicació escrits a Cerdanya 1875-1990*, també en col·laboració amb **Bosom** i **Solé**. L'any 1993 l'Arxiu va organitzar, aixoplugar i divulgar la història dels bombers de la Cerdanya i el Capcir en una memorable exposició a les seves instal·lacions, i amb l'edició del primer llibre de la col·lecció «Coneguem...» sobre el tema, obra de **Pere Valiente** i de **Sebastià Bosom**. Aquests són només alguns exemples de la funció transfronterera de l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya; potència de treball que es pot estudiar a bastament a través del llegat bibliogràfic que ha deixat i que deixa. L'Arxiu Comarcal de la Cerdanya dinamitza la vida cultural cerdana, i no només tal com li van demanar que fes aquell reculat 10 de juny d'ara fa vint-i-cinc anys.

Salvador Redó i Martí és periodista.